22

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,
DE

# MORBIS OCCULTIS,

*Quam,*
AUSPICE DEO PROPITIO
*Et Conſenſu atque Auctoritate Gratioſæ Facultatis Medicæ,*
IN ALMA REGIA FRIDERICIANA,
*PRÆSIDE*

## DN. D. MICHAELE ALBERTI,

SACR. MAJ. REG. BORUSS. AULICO ET CONSIST. MAGDEB. CONSILIARIO, MED. ET PHILOS. NATUR. PROFESSORE PUBLICO ORDINARIO, ETC.
DECANO H. T. SPECTATISSIMO,
*Domino Patrono, Præceptori ac Promotore ſuo omni honoris cultu proſequendo,*
*PRO GRADU DOCTORIS*
SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS DOCTORALIBUS LEGITIME IMPETRANDIS,
HORIS LOCOQUE CONSUETIS
*ANNO MDCCXXXII. D. OCTOBR.*
PUBLICÆ AC PLACIDÆ ERUDITORUM VENTILATIONI SUBJICIET
RESPONDENS

## DAVID SAMUEL MADAI,

SCHEMNICIO-HUNGARUS.

*HALÆ MAGDEBURGICÆ,*
TYPIS JOH. CHRISTIANI HENDELII, ACAD. TYPOGR.

# PROOEMIUM.

SIcut juxta Apoſtolicum effatum *Rom. VI, 23. Mors ſtipendium peccati eſt*, ita etiam ſecundum *Syracidem XXXVIII. 15. qui peccat adverſus opificem ſuum, incidat in manus medici:* ob id morbi ſunt præmia peccatorum, & *B. Spenerus in Concion. pœnitent. Part. I. Conc. 28. p. 594.* eloquitur: Wie ein Krancker, der ſeine Kranckheit eine Züchtigung von den Höchſten ſeiner Sünden wegen zu ſeyn erkennet, und nachdem er ſich mit GOTT verſöhnet, billig der mediciniſchen Mittel ſich gebrauchet: ſicut porro quædam peccata manifeſta, alia vero viciſſim occulta ſunt, juxta *Pſalmum XIX. 13. me inquam ab occultis abſolve & XC. 8. Proponis iniquitates noſtras tibi, occulta noſtra lumini faciei tuæ, Sapient. XVII. 3. nam cum ſtatuerunt ſe in occultis peccatis obſcuro oblivionis velamento latitaturos eſſe, diſperſi ſunt expaveſcentes graviter & ſimulacris perturbati*, ita dantur etiam mul-

tiplices mortis & morborum cauſæ occultæ, quarum quædam plane divinæ aut ſpirituales aut dæmoniacæ exiſtunt, quemadmodum jam inter antiquiſſimos HIPPOCR. *Lib. Prænot. ſ. I. text. 14.* dicit: *ſimul vero & ſi quid divini in morbis ineſt, etiam hujus prænotionem ediſcere oportet:* inde multi Hippocratis veſtigia legerunt & quadantenus in illud θεῖον ſcrutari conati ſunt, e quibus eminuerunt MELCH. SEBIZIUS *in divino quod Hipp. in morbis conſiderandum in prognoſticorum ſuorum veſtibulo præcepit*, VALESIUS *in Philoſophia ſacra*, FERNELIUS *de abditis morborum cauſis*, ANDR. CAESALPINUS *de inveſtigatione Dæmonum*, GREG. HORSTIUS *obſ. med. ſingul. Lib. XI. obſ. 17. p. m. 550.* JORDANUS *de eo quod divinum eſt in morbis humani corporis;* quo loco adjicimus verba HERMANNI CONRINGII *in Ep. ad Jordanum: Sane doleo*, ille ait, *raram adeo in medicorum libris rei hujus memoriam reperiri, eſſe qui omne hoc rideant, miror: cæterum hæc opinionum illa vis eſt: imus, qua itur, non qua eundum eſt & ſequimur antecedentium gregem:* & veritati utique perquam conſonum eſt, quod B. SPENERUS in Theol. Bedencken *Part. I. cap. I. Sect. 49. p. 238.* aſſerit: aus einigen Orten Heil. Schrifft läßt ſich abnehmen, daß die böſen Geiſter bey denen Kranckheiten offt mehr Macht haben, als man insgemein gedencket, conf. LUTHERI Haus-Poſtill *F. Michaelis*, ut & SPENERUS Glaubens-Lehre *p. 351. 352.* bey leiblichen Kranckheiten läufft auch des Teuffels Gewalt vor. huc quadrat PLUTARCHI effatum *5. Sympoſiac. c. 7. Quodammodo Philoſophiam tollunt, qui rebus mirabilibus fidem non habent: oportet autem quam ob*

*cau-*

*cauſam aliquid id fiat, ratione tractare: quod vero id fiat, ex hiſtoria eſt ſumendum:* quam ob rem haud otioſa ac penitus obſcura occupatio eſt aliquando & aliquatenus in occulta ſcrutari & rimari, ne præjudiciis falſisque opinionibus mentem noſtram corrumpamus: in qua indagatione vero prudentia requiritur, ne monſtra phantaſiæ pro occulto aliquo phænomeno producamus, & vana loquacitate atque ſiculis gerris curioſa ac in judicando imbecillia ingenia ſeducamus, in qualem nugacem garrulitatem illud ERASMI ROTEROD. *Lib. 8.* apoph. cadit: EURIPIDES *cum male audiret ab hominibus ob oris graveolentiam, multa inquit in illo occulta computruerunt:* aſt ne occulta talis commentorum putredo ac impudens phantaſiæ gloria & oſtentatio, pro aliquali veritate arripiatur, contra ſciolas tales vanitates præſervatione opus eſt; quare veritas facti ante commendanda, priusquam ad cauſarum vel veritatem vel veriſimilitudinem accedamus, ſicut viciſſim uti morbi, ita etiam horum cauſæ non ſemper perſpicuitate ſe probant, ſed occultis aliquo modo annumerari debent: ob id FERNELIUS *de abditis rerum cauſis Lib. II. cap. X.* diſſerit: *occultus totius ſubſtantiæ morbus eſt, qui non ex manifeſtis, ſed ex abditiore quadam cauſa proceſſit: - - - non enim ejusmodi cauſæ ſola putredine (ut rudioribus plerisque viſum eſt) ſed occultiore quadam vi infenſæ ſunt: Qui unam putredinem epidemiorum, peſtilentium, contagioſorum & venenatorum morborum cauſam eſſe contendunt, maximis tenebris offuſi omnia permiſcent atque perturbant; ut qui inveſtigandi ſollicitudine abjecta vehementiſſimos quosque mor-*

*hos nullo delectu vel ad plethoram, vel ad cacochymiam, vel ad obſtructionem, proxime vero ad putredinem, quæ ex illis genita ſit, referunt. Non aliud quam has cauſas tota arte illos audias circumferre & intonare, quaſi nil majus poſſit in corpus irruere:* hactenus FERNELIUS: aſt ne frivolam illam metamorphoſin committamus, ut ex occultis miniſtrante lepida imaginatione plana ac manifeſta effingamus, neve alia phænomena ſub torpore judicioſæ ſcrutationis ſimpliciter pro occultis habeamus, iterum attentione opus eſt, alias illud accidit, quod in verſiculo proponitur: *amplius quam eſt ſuſpicamur res prius non cognitas, ante conatum admiramur, quæ ridemus cognita, cui meliora nota non ſunt, ſervit is pejoribus:* quam diu interim res occultæ ſimul valde intricatæ ac obſcuræ ſunt, tamdiu deliberandum, quod ſtatuendum eſt ſemel: ad minimum huc quadrat *l. in obſcur. ff. de Reg. Jur. Solemus in obſcuris quod veriſimilius eſt, aut quod plerumque fit, inſpicere:* SPIG. *in Lex. Jurid.* Si vero in occultarum rerum indagine, loco lucis obſcuritatem magis affundimus, tunc huc etiam congruit: *cujus ſententia latet jure civili improbatur. l. ſi legatario §. fin. ff. de fideicommiſſ. libert.* Aſt ne diutius generatim in occultis hæreamus, propoſitum noſtrum eſt ſuccincta deductione quantum fieri poteſt & circumſtantiæ permittunt de MORBIS OCCULTIS præſenti Inaugurali diſſertatione agere, cui inſtituto ut manifeſta benedictio cœleſtis annuat, exoptatosque ſucceſſus largiatur, eſt quod in limine hujus disquiſitionis humillime precamur.

§. I.

## §. I.

VEritatem aliquando latitare, adeoque ingenuos & aſſiduos ſcrutatores requirere, haud incognitum eſt aſſertum, hinc divina ſapientia quandoque in naturalibus *aliquandiu* occultorum illuſtrationem mentibus hominum inſtillat, ut huc valeat, illud Pſalmiſtæ effatum *Pſ. LI. 8. En veritate delectaris in præcordiis & in occulto ſapientiam notam feceras mihi:* quid quod pius admirator operum divinorum non raro exclamare poteſt juxta *Eſaiam XLV. 15. Utique tu Deus fortis, præbens te latibulum:* recte itaque P. ZACCHIAS *Quæſt. med. Legal. Lib. VI. tit. I. qu. 9. n. 14.* concludit: *Conſentaneum ergo eſt, tam morbos, quam mortes miraculoſe evenientes, habere in ſe aliquid ardui & difficilis & ab hominum cognitione remoti:* Dum itaque impræſentiarum *Morborum occultorum* brevem explicationem ſuſcipimus, mox in animum incidit illud dicterium, quod de *occultis haud judicet Eccleſia;* quare facile occupatio circa res occultas otioſa, ſciola, ſupervacanea ac inutilis videri poſſet, dum *arcana* talia ſcientiæ *humanæ* præcluſa judicari queant, ut ſi nihilominus mens humana in *abſcondita* talia introſpicere & ſcrutari geſtiret, facile totus labor nota *temeritatis* atque proterviæ affici queat: utut vero quædam res, ac nonnullæ cauſæ in *totum* & in hac vita *abſolute*, aut *omnibus* hominibus, occultæ eſſe poſſunt, aliæ vero in *tantum aliquandiu* & *nonnullis* ſolum hominum mentibus, ita poſteriorum indagatio & inveſtigatio *minus* culpoſa & infructuoſa eſt: ſignificatum illum *abſolutum* occulti allegat CALVINUS *in Lexico Jurid. tit. occultum*, ubi

ait: *quod haud quaquam probari poteſt, quod prorſus ignoratur, vindictæque expers eſt, in hoc ſeculo:* declaramus itaque in hoc titulo *prædicatum* in ſignificatu *limitato* accipiendum eſſe: complectitur vero porro prædicatum occulti, ſenſum *intimioris domeſtici* mali, qui noſtræ acceptioni perinde conformis, dum in morbis *cauſæ*, *ſigna*, *effectus* &c. interdum eximie latitant, ſubinde etiam difficili inveſtigatione indigent: aliquando etiam occultum, *aſtutum* quid, fictum & diſſimulatum denotat, qui ſignificatus noſtræ acceptioni minus conformis ac conveniens eſt, quam ob rem in *magis proprio* ſenſu hoc prædicatum aſſumimus: dum vero in certis morbis *ſigna*, *cauſæ* & *effectus* valde latitant, ita utplurimum hi morbi valde intricati, periculoſi, imo plane horrendi ſunt, & de iisdem valet, quod LIBANIUS *declam. 1. & 24.* elocutus eſt; *qui res horrendas maxime peragunt, in latendo ſecuritatem conſtituunt:* prædicatio autem *occulti* iterum accipienda eſt in relatione ad medicum *doctum* & *peritum*, minus idiotam, imperitum, aut plane medicaſtrum & unguentarium: nam de alte ſapientibus, ſciolis & *crypto criticis* nobis ſermo non eſt, quibus in *naturalibus* ſcientiis nihil ferme occultum & abſconditum eſt & quia veram rerum ignorantiam figmentis atque phantaſiis compenſant: & tales πολυμαθέστατοι tanto aliquando faſtu turgent, ut proximi ab Apolline & Minerva eſſe ſibi perſuadeant, qui tamen rectius πολυμεθέες illud CICERONIS elogium poſſident *Lib. I. offic. c. 6. eſt vitium, quod quidam nimis magnum ſtudium multamque operam in res obſcuras atque difficiles conferunt easdemque non neceſſarias;* quare nobis de talibus *occultis* qualitatibus ſermo eſt, quæ in hominibus ad *certum* tem-

pus

pus abſconditæ ſunt, uti v. g. *Peſtis* ad tempus quoddam quoad *indolem* ſuam *ſpecialem* valde *incognita* & occulta, teſtimonio *ſpecialiſſimi* illius peſtilentialis *ſudoris Anglicani*, donec poſt aliquam temporis moram eadem indoles inclareſcat, quo etiam *cura per Expectationem* referenda eſt, quam quoad hunc etiam ſenſum *D. Præſes* peculiari diſſert. explicavit & commendavit; nec non illæ occultæ circumſtantiæ annotandæ erunt *generali* commemoratione, quæ poſt mortem ſe produnt, ut inde medicus *cauſam* morbi ac mortis detegat, & hanc cum reliquis reſpectibus connectat, indeque tantum ad artis medicæ uſum conferat, ut vel *cognitionem* vel *applicationem* in eadem augeat.

§. II.

Sed dum de *Morbis* occultis ſermo inſtituendus erit; iterum ad evitandam ambiguitatem non *privative* & cum excluſione aliarum ad morbos ſpectantium circumſtantiarum, adeoque ſtrictiori ſenſu morbi appellationem accipimus: aſt in præſenti titulo juxta tropos dictionis ex parte etiam in ſenſu metonymico, ubi cauſa pro effectu, aut adjunctum pro ſubjecto ponitur morborum notationem intellectam eſſe volumus, inſuper etiam non modo ipſius morbi *ſchema*, ſpeciem, characteres, ſigna & ſymptomata, ſed & illius *cauſas* modo *proximas*, modo *remotas*, ut & harum cauſarum *effectus*, vel ad *convaleſcentiam*, vel ad *mortem* tendentes comprehendimus: & hæc amplificatio medicis inuſitata haud eſt, ſiquidem CASP. BRAVO *Reſol. Med. Part. II. diſp. II. Sect. V. Reſol. 7. ſ. 3. pag. 430.* dicit: *aliquando Galenus morbos vocat aliquas cauſas continentes, quatenus in ordine ad curationem ſumitur ab illis indicatio*

 *cura-*

*curativa pro morbo & ſymtomate, quatenus continenter dependent ab illis & ex earum ablatione ſtatim ceſſant:* accedit IOVBERTI *aſſertum in annot. in Galeni Libr. de diff. ſympt. p. n. 218. n. 41. attamen quidam morbi ſymptomata etiam dici ſolent, ut febres internarum inflammationum comites;* proinde ſub hoc morbi titulo non æque ſemper exactum morbi *ſchematiſmum* aut *typum* intelligimus, neque ſemper morbum perfectum, ſed etiam ſtatum *morboſum*, aut valetudinarium, ſub quo ſubjecta nec *exacte* ægrotant, nec exquiſite *valent*, agnoſcimus ſie ſind weder recht kranck noch geſund, wüſten ſelbſt nicht was ihnen fehle, modo decumbunt, modo obambulant, müſten ſich zuweilen niederlegen, ſtünden wieder auf, ſchlichen herum, und könnte man aus ihren kräncklichen Zuſtand nicht klug werden; quare etiam talis ſtatus *occultum* morbum præſentat: aliquando certæ morborum ſpecies perſonalibus ſymptomatibus ita immutantur, ut primo intuitu occulti & abſconditi compareant, ſiquidem ex certis ægrotorum *moribus*, *educatione*, *hæreditaria* diſpoſitione, *conſuetudine*, *ſenſibilitate*, *inſuetudine ægrotandi* &c. nova ac inſolita ſymptomata diverſis morbis ſe immiſcent, eoſque obſcuros & *aliquamdiu* abſconditos reddunt, donec poſt aliquam moram exercitatis ingeniis ſub attenta ſcrutatione manifeſti reddantur: diſtinguendi vero etiam ſunt morbi *corrupti*, *complicati*, *endemii*, in *alias* regiones emigrantes, *conſequentes* &c. qui quidem *primis* temporibus ſatis abſconditi exiſtunt, poſtea vero a *peritis* medicis luculentius in ſua indole cognoſcuntur: de reliquo evitandas eſſe judicamus ex parte ſpinoſas, ex parte otioſas & infructuoſas diſquiſitiones, juxta veterum ſtylum *occultas* qualitates

pro

pro themate ac objecto tractantes: ſiquidem ſpeculativa elementorum miſtio, confuſa cardinalium phyſicarum qualitatum miſcela, perverſi quatuor corporis qualitatum attractricis, retentricis, alteratricis, ſegregatricis effectus &c. obſcurum & occultum per æque obſcurum & occultum proponunt, quales conceptus & reſpectus res manifeſtas atque perſpicuas facile obſcurare & occultare poſſunt: ſciendum præterea eſt, quod inter *antiquiores* Phyſicos & Medicos monſtrum illud occultarum qualitatum magis enutritum fuerit, ſiquidem inde variæ anonymæ intemperies humorum, metamorphoſes formarum, ac alterationes ſubſtantiarum excogitatæ & accuſatæ fuerant, *conf.* SENNERTUS *Prax. Lib. VI. Part. I. de morbis occultis*, *cap. 1. 2. 3.* interea etiam antiquiſſimi medici talium *occultarum* qualitatum in morbis obviarum mentionem fecerunt, ſicut *Hipocrates* de nonnullis morbis *Lib. de arte ſ. 21. text. 21.* dicit: *quod eorum omnium inſpiciendi potentia privata ſit:* denique in generali hac tractatione annotamus, quod præter ante citatos authores adhuc alii occultorum morborum mentionem fecerint, utpote PAULUS MÜNTZERUS *in contradictionibus quibus ratio & curatio morborum occultorum delineatur*, EUSTACHIUS RUDIUS *de morbis occultis & venenatis*, PETRUS VERDERIUS *de morborum ac ſymptomatum occultis manifeſtisve cauſis:* FALLOPIUS *L. de morb. gallico c. 20.* COLUMBUS *Lib. I. de Peſte c. 23.* MERCATUS *Lib. III. de morb. q. 174.* STEEGIUS *Lib. III. de Medic. theoret. c. 2.* GREG. HORSTIUS *inſtit. med. diſp. V. coron. I. qu. 13. 14. ut & in diſp. de anatomia vitali & mortua.*

 §. III.

§. III.

Ad *ſpecialem* morborum occultorum explicationem accedentes, primo loco *nonnullorum malignorum* & *contagioſorum* morborum mentionem injiciemus, qui nonnunquam *ſpecie*, ut plurimum quoad ſpecialem *eſſentiam* cauſæ occulti exiſtunt: de *Peſte* ipſa plurimi *Loimiatri* confitentur, quod multis *ſpeciebus* diſcrepet, ita ut per initia *abſconditum* morbum producat, donec aut in *medio* progreſſu, aut *ultimo* egreſſu illius genius magis patefiat: nec deſunt alii morbi epidemii & graſſantes, qui per initia æque adhuc quoad *malignitatem* ſuam occulti ſunt, niſi ſuſpicio graſſantibus aliquo tempore malignis morbis, *omnes ferme* morboſas invaſiones, pro *malignis* habeat metuatque; interdum malignæ febres *innocentem* qualitatem aſſumunt, & ſub *larva benigni* affectus ſe occultant, donec *peracuta* illarum indoles *præcipitato* & ut plurimum *funeſto* decurſu atque eventu ſe manifeſtet: aliquando quosdam homines *morboſa* afflictio corripit, quam interdum & medici & alii pro *tranſitorio* æſtumant malo, cujus genuinam indolem haud exacte cognoſcunt, adeoque injungunt, man müſſe warten, erwarten, abwarten, auswarten, wohinaus es gehen werde, interea præter expectationem brevi valetudinarius *moritur*, hinc illæ lacrymæ & querelæ es müſte eine ſehr gifftige Kranckheit geweſen ſeyn, da dieſer Menſch gar nicht zu Bette gelegen: nonnunquam ipſa *peſte* alicubi graſſante, quidam homines de *languore* corporis, gravitate & dolore *capitis* conqueruntur, attamen obambulant, edunt, bibunt, dormiunt & *ſubito* moriuntur: quandoque in talibus affectibus accidit, ut *pulſus* ſit *ſanus*, urina

na *ſana*, æger tamen *moriatur*, unde iterum morborum talium qualitas admodum latitat: interdum pro varietate *anni temporum* & *tempeſtatum* morbi quidam *epidemici* ingruunt, qui modo ſymptomata *ophthalmica*, modo *anginodea*, *rheumatica*, *prunellodea*, *parotica*, *inflammatoria*, *ſemi paralytica*, *lipothymica*, *phrenitica* &c. complectuntur, ſed non raro ſatis *abſconditi* ſunt, quare vulgus de iisdem eloquitur es graſſire eine Stauppe, daraus man nicht recht klug werden könne: hanc *injuriam aëris* ſub *occultorum* morborum tractatione præc. antiquiores medici acauſarunt, inſuperque *malignos* ac mortiferos *ſiderum* influxus, nec non *elementorum malignas commiſcelas* atro notarunt carbone, ſiquidem *hodiernum* adhuc in talibus afflictionibus *malignitas tempeſtatum* inculpari ſolet, es wären ſchlimme Witterungen: inter alios affectus, qui ſe occultant, præc. etiam annotanda eſt *Purpura epidemica*, quæ ſatis ſæpe mirificam larvam induit, ita ut non modo *primo* ſuo acceſſu, ſed & *ulteriori* progreſſu, plane *aliam* morbi faciem aſſumat, hinc aliqui inſolita *virium imbecillitate*, *agrypnia*, *appetitus proſtratione*, anxia *oppreſſione pectoris*, *cardialgia*, *nauſea*, *palpitatione cordis*, *vomitibus*, *colica*, *tuſſi*, *ſpaſmis*, *lipothymia*, *ſudoribus* moleſtis, ſuſpectis atque olidis, *diarrhoea*, *pruritu cutis*, *inſomniis* anguſtantibus &c. affliguntur, ut talis ſtatus morbi perquam *abſconditus* compareat, donec *ſucceſſu temporis* efflorescentia purpurata conſpectui magis ſe exhibeat: quod vero *cauſas* talium malignorum morborum attinet, tunc perinde, morbi tales occulti nominari poſſunt, dum neque materia maligna *in ſe*, neque in *relatione* ad *alios* morbos malignos

adeoque in ſenſu *diſcretivo* cognoſcitur: etenim non ſufficit ore tantum effari in Peſte, petechiis, purpura, catarrhali maligna febre, variolis &c. materiam *alcalinæ* eſſentiæ & *acrem* eſſe, cujus aſſerti *nulla ſolida* ac ſobria & ſufficiens reddi poteſt ratio, cum extemporanea mox obtingat oblocutio, cur purpura non eſt petechialis febris, cur variolæ non ſunt morbilli &c. &c. ſi cauſa materialis *ſemper* eſt *alcalina* & acris; cur non dantur præter *alcalia volatilia* etiam *acida talia*, cur non *ſulphurea* rarefacta, cur non *mixta* e variis talibus ſubſtantiis, cur non ob *diverſitatem ſpeciei*, *ſubtilitatis* ac miſcelæ, nec non ob *diſcrepantem relationem* ad *diverſas ſpecies humorum*, etiam ad *diverſas morborum* ſpecies contribuere poterunt? quam ob rem non ſufficit, tantum aliquam *eſſentiam* materiæ *ſupponere* ac adſtruere, ſed neceſſe eſt, ſi *nihil occulti* in hac diſquiſitione ſupereſſe, verum rectius evidentia & *certitudo* adeſſe debet, ut *aliis* argumentis cauſæ *materialis eſſentia* demonſtretur, quod tamen factu *difficillimum* erit; quamdiu vero hujus cauſæ materialis explicatio in *infirma opinione* & præſumtione ſubſiſtit, tamdiu eadem *occultis* ſic dictis qualitatibus annumerari meretur.

§. IV.

Præter tales *occultos* morbos adhuc *alii ſimilis* conditionis reperiuntur, qui a communicato *animalium* diverſorum ſic dicto veneno, aut *virulento* ac pernicioſo liquore *ſalivali* oriuntur, quando videlicet *canes* aut *lupi rapaces*, *iracundi*, aut *rabidi*, nec non *araneæ*, *viperæ*, *tarantulæ*, *ſcorpiones* homines mordent aut pungunt, quando *philtra* clanculum propinantur, unde non *niſi*

*turbulenti*

*turbulenti* morbi originem trahunt; quodſi itaque medici aliique homines *prægreſſarum* talium cauſarum *inſcii* fuerint, ipſe etiam æger ſubito *morbi vehementia* obruatur & in *deliria* confeſtim ac *extremum* angorem delabatur, quo minus præviam læſionem ſignificare queat, tunc morbi ob intricatum ac perplexum ſuum ſtatum valde obſcuri & occulti, præc. dum ſigna & ſymptomata illorum pro diverſitate *ſubjectorum*, *ætatum*, *morum*, *temperamentorum*, *diætæ*, *vitæ* generis, *virium*, *locorum*, *climatis* aliarumque circumſtantiarum eximie *diſcrepant*, adeoque *ſpaſmis*, *convulſionibus*, *deliriis*, *anomalis febribus*, perverſis conatibus excretoriis, inflammationibus, congeſtionibus, aut formantur & augentur, aut alternant, ut e tali confuſo morboſo ſtatu, medicus exactum ſchema vix facile agnoſcere queat, adeoque tales affectus *occultum* quoddam morbi ſchema exhibeant: & dum philtrorum mentionem injecimus, ita ex *Aetio* conſtat, quod aliquando *ſanguis humanus* eo adhibeatur, qui ingeſtus interdum *veneni* inſtar *operationem* ſuam præſtitit, *conf.* BARTHOLINVS *de ſanguine vetito* & juxta ZAC. LVSIT. *fatuitatem* attulit *Prax. admir. Lib. 3. obſ. 73. 82.* SENNERTVS *Paralip.* quales affectus morboſi valde *abſconditi*, *perverſi* & *occulti* exiſtunt, ut medicus magna opera ac judicioſa indagatione *verum* morbi genium explorare debeat: & quid de diverſis *Morbis Animi* dicamus! quorum multi valde ſunt *occulti*; quidam illorum principem cauſam in *fixa*, *tenaci*, firma, *adverſa*, perverſa & inquieta ideali ac *morali* ratione & occupatione habent, aliqui viciſſim in *latitante* vitioſa præternaturali qualitate *corporis*: aliqui in *una confuſa*

mentis

mentis operatione ſedem ſuam habent, *reliquis* licet *ſalvis*, ut ægri alioquin per temporum *intervalla integra* ratione prædìti videantur, quando vero vel ipſi, vel per alios impulſi ad illam *ſpecialiſſimam* ideam & operationem mentis ruunt, tunc eminenter *animo* ac *corpore* ægrotare obſervantnr, ut non raro *genuina* morbi *indoles*, *ſpecies* & *ſedes* latitet: interdum accidit, ut vel valde *ſenſibilia*, inquieta, *ſpeculabunda* & *præcipitia*, vel viciſſim *duriora*, *tenaciora* & intricatiora ingenia in *profundas*, *ſpinoſas*, myſticas, abſtractas, ſubtiles &c. meditationes delabantur, indeque haud facile emergere poſſint, ſed potius in talem labyrinthum intimius inplicentur, & poſthac *animus* & *corpus* in *confuſionem* tranſeant, qui affectus ut plurimum valde intricati ac *occulti* exiſtunt, quorum progreſſus ac proceſſus admodum *irregularis* eſt, ut nunc *hunc* nunc *alium* morbi genium æmuletur, adeoque attentum ac ſollicitum medicum admodum diſtrahat & in *dubio* relinquat: ſimili modo in mentibus *tenellulis* ac *ſenſibilibus* per varias occaſiones ac viciſſitudines rerum, modo per *pavorem*, *angorem*, *metum*, *terrorem*, horridam ac terribilem *imprecationem* valde intricati affectus *convulſivi*, contractorii, atrophici, hectici, *mirifice* qualificati excitantur, qui ob *implicatum* ſuum ſtatum interdum *incantamentis* adſcribuntur, quippe quæ accuſatio mox denotat, quod hi morbi adhuc *occulti* ſint: & quæ non affectuum morboſorum ſpecimina valde *perverſa* ac latitantia, ex *mœrore*, *ærumnis*, immodicis *deſideriis*, *concupiſcentiis*, *amore*, *libidine* curis aliisque *inquietis* ac *turbulentis* animi motibus, proveniunt! quæ ut plurimum ſi *non ſemper occulta*, attamen

*eximie*

*eximie intricata* exiſtunt, ut ſub concurſu *confuſæ* operationis mentis, inſuper perquam *anomalæ* commotiones in proceſſu *vitali* occurrant, quarum ſyſtema difficulter inclareſcit, ut multa obſcuritas iisdem adhæreat: hinc judicioſi ac periti medici, tales animi morbos, pro valde *intricatis* & *vexatis* æſtimant.

§. V.

Hactenus commemoratis morbis adhuc multi alii annumerandi veniunt, e quibus nunc affectus *Lunaticos* & ſic dictos *Sidereos* allegare placet: haud quidem *ſpeciales influxus malignos*, nomine & omine occultos, ſidereos hoc loco accuſamus, ſicuti *veteribus* in more poſitum fuerat, ſed potius ejusmodi morbos denotamus, qui circa *lunæ phaſes*, *eclipſes ſolis* aut *lunæ*, *ſolſtitia* & *æquinoctia*, eminentiores *conſtellationes*, ingruentes *tempeſtates turbulentas*, maxime *ſubitaneas*, inſignes exacerbationes patiuntur, adeoque ipſo facto communionem cum *macrocoſmicis* mutationibus teſtantur, *ſchemate* vero ſuo admodum *implicati* interdum ſunt, ut medici non raro ambigant, ad quam *claſſem* morborum proprie illi referendi ſint, dum aliquando varias conjunctas, aut *complicatas* ſpecies complectuntur; quare dubii fluctuant, qualem cauſam *athmoſphæricam* agnoſcere debeant, an *materialem*, an aliam, præc. ſi obſervant, quod tales homines in *mentalibus* functionibus & quoad *corporis* œconomiam valde agiles, flexiles & *ſenſibiles* exiſtant, hinc vulgo nominantur wetterwendiſche Menſchen, welche ſich nach den Wind richten, einen Calender an ihren Leib tragen, und von einen Lüfftgen können afficiret werden: non quidem ſcrupuloſe in cauſam illam *materialem* inquirere


placet,

placet, quam aliqui e *ſideribus* effluam ac *emanantem* ſupponunt: nos poſt habita hac *ſpinoſa* inquiſitione *veritatem facti* amplectimur, & obſervamus, quod *ſub* talibus *mutationibus ſiderum* & *temporum* ut plurimum mutationes *athmoſphæricæ* quoad *qualitates phyſicas* obtingant, quæ ut cauſæ naturales modo *ſubtili*, modo *craſſiori* efficacia *ſenſum* & *corpus* hominum afficiunt, & ſubinde ad prædictas *morboſas* afflictiones anſam miniſtrant, interea adhuc tam in *ſchemate* morbi, quam in nexu cauſarum, morbum talem attinentium, *multæ* & *multis occultæ* circumſtantiæ occurrunt: Aliquando *occulti* quid morbis *Hæreditariis* ineſt, quando non proxime a *parentibus*, ſed potius *majoribus* tandem derivari debent, neque a *ſimili ſpecie*, ſed alio *connexo* ſchemate morbi proveniunt, nec perſpicue culpa in *materiali* cauſa, ſed potius *motuum* vitio conſiſtit, nec conſtanter vitia *motuum* ad *corporis* œconomiam ſpectantium, ſed ſimul vitia *phantaſiæ*, aliarumque operationum mentis & *morum* concurrunt, ut ſæpe loco *luculentæ* cauſæ reſponſum obtineamus, es ſey eine Freundſchaffts Kranckheit, ſtecke ſchon in Geſchlecht oder Famille, ſey ein angeerbet und fortgepflantzt Ubel: es ſtecke einmal in Gemüth und Geblüth &c. man könne nicht dahinter kommen, woran es liege, man könnte die heimliche Urſache nicht ausſinnen und finden wo ſie ſtecke, & quæ harum formularum aliæ ſunt: Quicunque etiam *Morum* & *Morborum nexum* moroſe *negant*, illis variæ ſpecialiſſime morborum qualitates *occultæ* ſunt & manent, & ſæpe in *corpore* ac *materialibus* cauſis culpam inquirunt, aſt *haud inveniunt*, quoniam in *mente* & *moralibus* reſpectibus illa hæret, id quod latius demonſtravit;

vit *D. D. Præſes* in *diſp. de Morum & Morborum Conſenſu*: nec rarum ſed *quotidianum* phænomenon eſt, quod tales homines in *ægrotationum proceſſu* & *decurſu* reperiantur, quales in *moribus* eſſe ſolent: Et quid dicamus de *Idioſyncraſiis* in morbis obviis, quas medici interdum *diu non* agnoſcunt, donec *ſucceſſive* ſub ſollicita & attenta ſcrutatione eædem ex una & altera circumſtantia, curatius obſervata & conciliata, innoteſcant; id quod etiam valet de articulo *antipathiæ* & *ſympathiæ*, qui in morbis *multas occultas* qualitates intermiſcet, inſuperque judicioſum medicum requirit, quo illas abſconditas circumſtantias, morborum *curationi* præc. *reſiſtentes*, detegat, ne otioſum ac ſterilem ſpectatorem & expectatorem ſe in talibus affectibus præbere debeat: ex quibus ad minimum quoad *factum* patet, quod exercitatis etiam ingeniis id contingat, ut interdum in latitantibus circumſtantiis curatius & attentius ſcrutari debeant, ne *tota* morbi ſpecies *larvata* & occulta maneat: quid quod ob hanc etiam conſiderationem *ars medica longa* eſt: ſpecimen hujus indagationis & ſcrutinii occultorum morborum exhibet nobis *Hippocrates*, qui *Democritum* Philoſophum prius veratro dignum judicavit, poſtea vero pro optime ſapiente illum declaravit, quare in *Ep.* ad eundem data, ita ſcribit: *ego ſane mihi videor majorem reprehenſionem, quam honorem artis me aſſecutum eſſe: ego enim ad finem medicinæ non perveni, etiamſi jam Senex ſim neque enim ipſius inventor Æſculapius. - - - proinde epiſtola a te ad nos miſſa, veratri medicinam reprehendebat: inductus equidem ſum ô Democrite, velut inſanienti veratrum daturus, non perſcrutatus, qualis quis tandem eſſes: ubi vero tecum congreſſus,*

*cognovi non deſipientiæ opus, ſed ferme omni laude ac commendatione dignum, valde laudavi naturam tuam, optimumque naturæ ac mundi interpretem te judicavi: eos vero qui me induxerunt ad te, velut inſanientes deprehendi; nam ipſi medicamento opus habebunt.*

§. VI.

Accidunt porro varii alii irregulares & occulti morbi, qui a *Polypoſis* concrementis in *diverſis* corporis partibus, regionibus & vaſis ſanguiferis proveniunt, adeo ut *interdum* ipſius *Polypi cordis* diagnoſis ſatis intricata, vexata & abſcondita ſit: per ſcrutinium enim ac induſtriam anatomicam tandem ejusmodi præternaturalia concrementa detecta fuere, quæ antea valde perverſis phænomenis & ſignis morboſis anſam præbuerunt, quemadmodum *Polypum in proceſſu falci formi* deſcribit BLEGNY *Zodiac. Gallic. An. 1680. Junio obſ. 2. p. 122.* præterea Polypum *Bronchiarum* & *tracheæ* enarrat BARTHOLINVS *in Act. Haffn. Vol. V. obſ. 30. p. 94.* ſed quis ex prægreſſa *hæmoptyſi*, *tuſſi* valde *frequenti*, maximeque *importuna*, *vomitu crebro*, *vigiliis*, *dolore capitis*, *ſiti*, *dolore dextri lateris infra coſtas* ad *ſiniſtrum* & *dorſum*, *ſpiritu difficili*, *pulſu debili* &c. talem polypum in loco indicato ſuſpicari potuit? *Uteri Polypum* recenſet RVYSCHIVS *obſ. chir. 6.* aſt niſi hic polypus *conſpectui* ſe præbuerit, quis potuerit ex *fluore albo immani uteri prolapſu*, *aquoſi* & *acris humoris* effluxu talem polypum ominari; alium *Polypum in antro Highmori* refert idem RVYSCH. *obſ. 77.* aſt quis potuit illico ex *malæ tumore* & *gingivarum excreſcentia* hunc affectum intelligere! quis juxta GRÆFIVM *de Mulierum organis c. 8.* ex *Menſium retentio-*

*ne*

*ne* & paſſionibus hyſtericis ex vero & certo *Polypum uteri* colligere potuit! quis juxta SPONIVM *de Polypo renum* ex affectu *nephritico* talem cauſam præſumere potuit! quis ex intricatis doloribus capitis, tremore membrorum, vertigine, virium imbecillitate, ſudore frigido *polypum in duræ matris ſinubus* juxta MALPIGHIVM de *Natura Polypi* hariolari potuit: RAMATZINVS *de Conſtitutione anni MDC XCI.* & ex eodem *Act. Erud. Lipſ. An. 1692. Majo Menſ. p. 221.* hunc commemorant caſum: *præter alios, vir ſexagenarius præpinguis ſubita oppetiit morte, in cujus diſſecto cadavere ſanguinis concreti duæ fere libræ e pericardio exempti fuerunt ac in trunco arteriæ magnæ adſcendentis polypus inventus lacertulæ longitudinem & magnitudinem referens, qui motum ſanguinis ſufflaminando ſyncopen cardiacam, vel catarrhum ſuffocativum, vel apoplexiam quandam* (hic ambigit ipſe author in nominando affectu) *tanquam nomine ſæpius magis, quam re diſcrepantes, intuliſſe videtur:* quis potuit in illo fabro ferrario per biennium *maniaco* in auricula dextra polypum pituitoſum inſolitæ magnitudinis ſine ramis & in ſiniſtro cordis thalamo paris fere magnitudinis cum ramis præditum polypum præſumere, qualem proferunt *Acta Berol. dec. I. Vol. 7. p. 89. 90.* quis potuit in illa fæmella 23 annorum *melancholica* avtochira polypos in cordis ventriculis & carotide externa agnoſcere, ſicuti *Act. Berol. dec. II. Vol. 7. p. 77.* recenſent: quis in illo intricato caſu, quem GVILIELMVS COWPER in *Act. Philoſ. Anglic. An. 1712. n. 335.* conf. *A. E. L. An. 1713. Menſ. Octobr. p. 448. ſq. in ſuprema cerebri vena, quæ ſinus falcis ſuperior audit, polypum ſuſpicari* potuit: non minus

 abſcon-

abſconditi & intricati affectus oriuntur, quando in *œſophago* polypoſa oritur excreſcentia, quando aliquando obſcuri, interdum acuti dolores in loco affecto, ut & gravis difficultas deglutitionis, *atrophia* &c. affligunt, & tandem in demortuis polypus talis reperitur, *vid. tr. D. S. S. Obſervatio de Polypo oeſophagi vermi formi rariſſimo, a nimio pulveris Hiſpanici ſternutatorii uſu excitato: conf. A. E. L. An. 1715. Menſ. Octobr. p. 456. ſq.* ſimilem abſconditum abdominis infimi affectum delineat SCHVLTZIVS in *A. N. C. dec. I. an. 7. obſ. 160. de Polypo vivo e veſica urinaria cum urina excreto:* talem occultum capitis affectum recenſet PECHLINVS *Lib. II. obſ. 2.* ubi *p. 204.* differit: *ego in muliere, qui ſexus coagulo illi polypoſo magis eſt obnoxius, ex Cephalœa multorum annorum atrociſſima & invicta pereunte notavi, ſinus cerebri nigro mucilaginoſo tenacique Polypo obſideri, diffuſis per laterales venarum ramos aliquot pedibus, quibuscum extractus integer Corallii nigri fruticem proxime exprimebat:* addit hic author occultum hujus affectus ſtatum indicans: *verum iſti dolores in ſequiori ſexu tam ingentes & plerumque ſtati utrum oriantur ab aëris aut peregrini fermenti adflatu, acrimoniam aut expanſionem ſolito majorem in coagulum membranasque inferentis, aliis judicandum relinquo:* hiſce obſervationibus addimus adhuc ex *A. N. C. Vol. 1. obſ. 13. de polypo pendulo cum urina excreto & obſ. 195. de maſſa polypoſa per alvum rejecta:* quibus obſervationibus circa Polypos occupatas demonſtratum damus, quam varii inde valde *intricati* ac *occulti* morbi oriantur.

§. VII.

§. VII.

Occultis morbis annumeramus vexatiſſimas illas *Anomalias*, quæ *Menſium* fluxum præc. turbatum comitantur, ita ut non ſemper ſuppreſſio & imminutio illius ſed interdum *ſufficiens*, imo *largus* & *prodigus* ejus ſucceſſus concurrat, interea primarium vitium in *motibus* & *ordine* illorum conſiſtat; inde interdum proveniunt *convulſiones* admirandi ſpeciminis, ut & *deliria* ſingularia, ita ut tales affectus aliquando plane incantamentis adſcribantur; imo occurrerunt in hiſtoria medica tales caſus, qui ob Menſium turbas *corporalem obſeſſionem dæmoniacam* præſentarunt, qualem commemoravit *D. D. Præſes in tr. de anima Part. I.* neque quidem occultum aut infrequens plane eſt, cum ejusmodi anomaliis Menſium *communia* convulſionum & deliriorum ſchemata cohærere, aſt nos hac tractatione *ſingularia* talia ſpecimina intelligimus, qualia *D. D. Præſes in diſp. de Menſium anomaliis convulſivis* allegavit & explicavit; ita PLATERVS affectum *catalepticum* ex Menſium ſuppreſſione *Lib. I.* recenſet: SALMVTHVS *Cent. 3. obſ. 28.* aphoniam ex Menſium obſtructione commemorat; huc pertinent valde implicata pathemata *hyſterica*, quæ cum tali *anomalo* Menſium ſtatu interdum cohærent, ſicut BORELLVS *Cent. 3. obſ. 48.* horrenda talia ſymptomata in caſu quodam practico deſcribit; conf. ſimiles hiſtoriæ apud SCHENCKIVM *Lib. 4.* THONERVM *Lib. 3. obſ. 1.* HOEFERVM *Lib. 1. cap. 2.* PISONEM *obſ. 24. 25.* FONSECA *tom. 1. conſ. 90.* MERCVRIALEM *Tom. 4. f. 144.* PARÆVM *Lib. 23. c. 44.* BALLONIVM *Epidem. p. 145.* POTERIVM *Cent. 2. curat. 15.* aliosque: & dum hoc loco hyſtericæ

paſſio-

paſſionis mentionem injecimus, ita per connexitatem cauſæ & affinitatem affectuum *Hypochondriaci* mali breviſſimam mentionem injicimus, memores illius prædicati, quo *Senertus* hoc malum ſignificare voluit, dum illud *polymorphon* nominavit: hic affectus multiplici ſua *variatione* ac *inſtabili* qualitate nonnullos medicos adeo occoecavit, ut alios quosvis pene *obſcuros*, *intricatos* & *abſconditos* morbos, malum *hypochondriacum* vocare ſoleant: hinc nonnulla hujus paſſionis *ſymptomata* valde *confunduntur*, velut *flatulentia*, *ſplenetica* afflictio, *melancholica* mentis perturbatio &c. ut hæc nonnunquam pro forma & norma totius mali dijudicentur: dum vero impræſentiarum non ex aliorum falſis judiciis & paralogiſmis noſtrum thema explicare placet, ad minimum hoc loco illud indicamus, quod affectio hypochondriaca in variis ſubjectis & caſibus *ſingulares* occupet cuniculos & latibula, in quibus aliquandiu occulta operatur, donec inde magis magisque egrediatur, ſeque manifeſtet: inde aliqui cauſam & culpam quærunt in depravato & debilitato ventriculo, in cruditatibus ventriculi & inteſtini duodeni, in ſpaſmo inteſtinorum ſolitario, in obſtructione glandularum inteſtinalium & meſenterii, in occluſione vaſorum capillarium abdominis, &c. &c. utplurimum vero ſub tali fugaci & nugaci judicio aut tergiverſatione, nec morbum, nec cauſam morbi ſæpe cognoſcunt, ſed hunc morbum ut athenienſes Θεὸν ἄγνωστον venerantur: quare in vera hujus affectus cognitione tam *periti* medici interdum aliquandiu in *occulto* hærere debent, quam imperiti utplurimum in tenebris latitant & muſſitant. Addimus adhuc *Vermium* diſquiſitionem, qui ſatis ſæpe occul-

occultos morbos alliciunt, hinc interdum tam medici, quam alii *implicatos* ac *obſcuros* morbos confeſtim *vermibus* tribuere ſolent: es ſtecken Würmer dahinter; inde multi ex Philoſophia verminoſa ſapere contendunt & plenis buccis immo tubicine acuſtico ad vermes portentoſa oſtentatione provocant, ſed ſane *interdum* nimis præmature ſapiunt & vaticinantur, ut huc quadret quod B. DANNHAVERVS in *Lacte Catechetico Part. VI. p. 701.* ad verba ihr Wurm wird nicht ſterben, commentatus eſt: die zanckſüchtige, überwitzige und müſſige Schul-Lehrer haben ſich über dieſen Wurm dermaſſen gewürmet, daß ſie darüber zu Würmern worden und wunderliche concept davon gehalten, auch andern gemacht, führen wurmſtichige argumenta ein &c. ſed hæc de *Fanaticis verminoſis*, ſive abuſiva vermium accuſatione: attamen *vera vermium* exiſtentia in corpore humano mirabiles aliquando affectus morboſos excitat: PHILIPPVS MARCVS *in tr. de Lumbricis mira ſymptomata excitantibus* ait: p. 20. *Si quis morbos admirandos, & occultos obſervare vult, is eosdem in vermium vexa & ſentina inquirat:* vermes itaque ad vexatiſſimos *morbos convulſivos* contribuunt: de *opiſtothono a vermibus vid.* ZAC. LVS. *Prax. admir. Lib. 2. obſ. 42.* SCHENCKIVS *Lib. 3. Spaſtico convulſivus morbus a vermibus male pro faſcino habitus* deſcribitur in Breßl. Geſch. 37. Verſ. *p. 127. Chorea St. Viti a vermibus* allegatur in *Act. Berol. Dec. 1. Vol. 2. p. 54. Hyſterica ſymptomata a vermibus* proferuntur a RIEDLINO *Lin. med. An. 6. Febr. obſ. 21. p. 199. A. N. C. Cent. V. obſ. 48. p. 70.* de virgine ſedecim annorum commemorant, quod per *ſemeſtre ſpatium laboraverit laſſitudine totius corporis, pallore faciei, anorexia cum ſempiterno vomendi conatu, alvi conſtipatione & interdum gravibus ventris torminibus: brevi poſt moti-*

*bus correpta fuit convulſivis*; *finito paroxyſmo ſempertriſtis evadit*, *effudit lacrymas & tragicis geſticulationibus mirandum adſtantibus cauſabatur ſtuporem*: Quod *vermes aphoniam* perquam intricatam & *occultis* qualitatibus præditam provocent, varii caſus teſtantur: conf. ZAC. LVS. l. c. *obſ.* 43. *A. N. C. Dec.* 3. *an.* 4. *obſ.* 47. WEPFER. *obſ. p.* 569. *Act. Berol. Dec.* 1. *Vol.* 4. *p.* 69. à *vermibus aphoniam ſpaſmodicam commemorant* Breßl. Geſch: 30. Verſ. *p.* 423; nec incognitum, quin potius in hiſtoria medica aliquoties obſervatum eſt, quod à vermibus *ſingularia deliriorum* ſpecimina ortum traxerint *vid*, *A. N. C. Dec.* 1. *an.* 4. 5. *obſ.* 37. *Dec.* 2. *An.* 5. *app. p.* 77. *An.* 6. *app. p.* 78. RIEDLINVS *Lin. Med. An.* 2. *Novembr. obſ.* 17. *p.* 556. de *furore uterino a vermibus*. vid. *A. N. C. Dec.* 2. *An.* 6. *app. p.* 40: Singuli tales affectus tam in proprio ſuo ſtatu, quam præc. in ſua cauſſa valde intricati & abſconditi fuere, quos ea propter huic ſeriei annectere placuit, quamvis multi alii affectus æque vexati, *vermibus cauſſam* ſuam debentes, hoc loco recenſeri queant; velut *Cephalalgiæ* ſonticæ & periodicæ *febres malignam* indolem præſentantes *paralyſes*, *contracturæ*, *aſthmata*, *inflammationes*, *cardialgiæ*, *animi deliquia*, *tumores ominoſi* &c: ut nihil de vermibus in variis corporis partibus, viſceribus, & regionibus corporis humani repertis, indeque aut morbis aut ſymptomatibus morboſis ſat obſcuris & abſconditis annotatis, ſeorſim latius dicamus, de quibus paſſim obſervatores conciliandi ſunt.

§. VIII.

Sat multos huc usque admodum abſconditos morbos recenſuimus & utinam tandem in hac commemoratione finem aſſecuti eſſemus, ne medicam artem ſuſpectam redde-

redderemus, ut malevoli promiſcue judicent, quaſi omnes morbi occulti, adeoque medicina ut plurimum fallax, incerta, & cœcis conjecturis plena eſſet: aſt multi adhuc tales ſuperſunt affectus exquiſite oculti; ex illis in ordine affectus *hydropicos* particulares annotamus, huc ſpectant *Hydrops Oculorum*, *Thoracis*, *ventriculi*, *Peritonæi*, *Pericardii*, *Pulmonum*, *Uteri hujusque ovarii*, *hepatis*, *cerebri*, *lienis*, &c: quales Hiſtorias allegant MORONUS *in directorio*, WALTHERUS *in Sylv. med.* SENERTUS *in Prax.* BONETUS *in Sepulchr. anat.* BLANCARD. *anat. practica*, *Acta Berol. A. N. C.* Breßl. Geſch. *tr. de Hydrop. pect. Collegii Vratislav.* aliique ſub ſuis titulis; quales affectus ut plurimum ita ſunt abſconditi, ut medici ingenue accuſent es ſey bey den patienten ein verborgener Schaden; hinc poſt mortem talium ægrorum tandem genium & cauſſam morbi detegunt: quo loco latiſſimus pateſceret campus, ſi in *obſervationes* diſcurrere & diffuſam atque extenſam deductionem proponere conſtituerimus; ſuffecerit digito tantum claſſes atque titulos morborum indicaſſe: Et quamvis *Hydrops pectoris* paulo magis manifeſtus eſſe videatur, tamen SYLVIUS *Lib. 1. Prax. cap. 50. ſ. 25.* teſtatur, quod hic affectus *cognitu admodum difficilis* ſit: id quod etiam RIVERIUS *Lib. 7. Prax. Med. c. 5.* confirmat; eo pertinent *Hydatides* in intimioribus *abdominis* & *pectoris* latitantes, quando vel initia *alterius hydropici* affectus conſtituunt, vel cum *conſummato* hydrope concurrunt, ubi duplici hoc reſpectu *abſtruſum* & *abſconditum* ut plurimum affectum conſtituunt; notatu dignum talem caſum recenſet GR. HORSTIUS *Lib. V. obſ. 33.* quem BONETUS *in Sepulch. Anat. Tom. II. lib. 3. Sect. 21. obſ. 10. ſ. 5. p. 410. 411*

 alle

allegat: Addimus *occultum* illud ſchema morboſum, quod *ingravidationem* æmulatur, dum ſub retentione menſium uteri intumeſcentia aliaque graviditatis ſigna oriuntur, quæ vero iterum cum aliis *ambiguis* ſignis conjuncta ſunt, ut ſcrutatores & obſervatores titubent & hæſitent de *vera* ingravidatione, donec vel adhuc *viventibus*, vel in *demortuis* ſubjectis ſeſe *mola*, aut *aliud* concrementum & *vitium* uteri, vel afflictio morboſa in *meſenterio* manifeſtet: hinc in & ex *Meſenterio* valde abſconditi morbi oriuntur, generantur & radicantur, quod fuſius demonſtrarunt MARTINIVS *tr. de morbis meſenterii abſtruſioribus*, nec non WARTHONIVS in *adenographia*, BONETVS in *Polyalthe* ubi de *morb. meſent.* tractat, aliique: Et quemadmodum tales *ſtagnationes* & extravaſationes lymphæ & ſeri ad diverſos *occultos* morbos, ex parte etiam *hydropicos* contribuunt, quod PISO in *obſ. de morb. ex ſeroſa colluvie* quadantenus probauit, ita *alii abſconditi* affectus à *flatulenta* diverſarum regionum & partium oppletione & diſtenſione oriuntur; *communis* flatulentia non raro ita intricata & abſtruſa eſt, ut multi homines omnes ferme abdominis *abſconditos* affectus *flatulentiæ* tribuant: non raro flatulentia *ominoſos* affectus præſentat, vt cauſa vel in capite, vel pectore magis, quam *congruis* ſuis locis inquiratur, *vid. diſp.* STAHLII *de Flatulentia*; quam ſæpe hæc flatulentia cum malo *hypochondriaco* confunditur! PLATERVS *Prax. Med. Tom. 3. Lib. 2. c. 3.* confuſionem flatuum cum affectu *ſplenis* taxat: & ipſe RIEDLINVS *Lin. Med. an. 3. Novembr. obſ. 30. p. 822.* aſſerit, quod *flatibus aliquando nimium tribuatur*: proinde *mirificum flatuum luſum* refert PECHLINVS *Lib. 1. obſ. 57*; nec deſunt affectus tales

*intri-*

*intricati*, cum *ſymptomatibus* valde abſconditis ſtipati, veluti cum *flatibus ex utero* emiſſis, è *veſica urinaria* expulſis, quales generales & particulares tympanitici morbi paſſim ab authoribus recenſentur, quorum ſchema vero utplurimum admodum occultum exiſtit.

§. IX.

E multis occultorum morborum ſpeciminibus *paucos* adhuc hactenus commemoravimus & digito tantum demonſtravimus, ſed placet adhuc hanc ſcenam continuare, atque in ordine ſignificare, quod pro diverſitate *locorum, partium* & *regionum* corporis diverſi *abſconditi morbi* & morborum *cauſales* reſpectus inveniantur & tandem detegantur, adeo ut *fluidæ* & *ſolidæ* & *continentes* & *contentæ* & *mobiles* & *immobiles* & *cohærentes* & *ſinuoſæ, cavernoſæ, vaſculoſæ* &c. partes cauſas & ſedes talium morborum ſubminiſtrent: quod itaque regionem *Capitis* attinet, tunc *intrinſecus* multiplices *Cerebri* & partium eo pertinentium, velut *membranarum, vaſorum ſanguiferorum, proceſſuum, nervorum, ſinuum, ventriculorum* &c, alterationes morboſæ ad tales morbos contribuere poſſunt & ſolent: Diffuſum opus eſſet talem *Pathologiam Cerebri* conſcribere, eoque *ſingulos raros* affectus colligere, qui ab omnibus ferme obſervatoribus *comparatè* annotantur, inde Cerebri nimia *humiditas* & ſic dicta *debilitas*, aut nimia *ſiccitas, induratio, petrificatio, exulceratio* &c. membranarum *conſtrictio, dilatatio, extenſio, diſruptio, fungoſa* in *cerebro* hujusque confiniis excreſcentia, *humoroſa ſtagnatio* in cerebro & circa illud, *hydrops cerebri*, ſanguinis ſtagnatio in vaſis, varicoſa horum oppletio, polypi cerebri, (de quibus ſupra) deliquatio & ſeceſſio cerebri, *deformis* qualitas, nimia

mia *mollities* illius, *vermes* in cerebro, laceratio, calculi, callus, vomica, tubercula, abſceſſus, apoſtemata, ſphacelus, gummata, fiſſuræ, depreſſiones, nimia inflatio &c. quales intricatas cerebri morboſas afflictiones deſcripſerunt MONTAGNANA *de Cerebri Ægritudine Conſil. 1. ſq.* BALLONIUS *in Epidem.* HILDERHEIMIUS *de Cerebri ac Capitis morbis internis*, IASO PRATENSIS *de Cerebri Morbis* WILLISIUS *Patholog. Cerebri*, MORONUS *directorio med. practico & de affectibus implicatis*, & plurimi obſervatores, qui ſelectas mirabilium caſuum hiſtorias compilarunt: ex quibus titulis mox inclareſcit quam variæ cauſæ intricatæ & occultæ, abſtruſos capitis & cerebri præc. morbos provocare queant; Et quid dicamus de plurimis *oculorum* affectibus, quorum quidam *magnum* numerum colligunt, aſt plurimorum, ſi non entia præter neceſſitatem augent, neque *formam*, neque *cauſam* recte agnoſcunt, quin potius magnis *conjecturis* illos dijudicant, ut de plurimis ne credulitatis quidem juramentum conſcientioſus ac peritus arbiter præſtare valeat: idem etiam judicandum erit, de *aliorum ſenſoriorum* organorum capitis diverſa afflictione, ſiquidem in variis ſinubus, cavitatibus, antris, meatibus, modo humorum *ſtagnationes*, modo plenariæ *obſtructiones*, modo latitantes *abſceſſus* & *vermes*, modo concrementa *fungoſa* aliaque contingere & variis vexatis ac obſcuris morbis anſam præbere ſolent, qui non modo partem, quam obſident, ſed & univerſum *caput* variis *intricatis* moleſtiis & ſymptomatibus afficiunt: Ejusmodi affectibus annumerandi veniunt latitantes *fiſtuloſi* & *ſinuoſi* abſceſſus intra *varias capitis* cavitates, ut & maxillam inferiorem & ſuperiorem, ſive recepta-

ceptacula dentium abeuntes, qui ſucceſſive tabidum & hecticum morbum, aliquando rheumatico-eryſipelaceo-ſpaſtico-febrilem affectum provocant & tandem ſub confuſo tali ſchemate ad funeſtum eventum tranſeunt: in *palato* aliquando excreſcunt *fungi*, in infundibulo polypi, verrucæ, aliaque concrementa calloſa, cartilaginoſa: notabilem hiſtoriam fungi palati deſcribit RUYSCH *obſ. chir. 48. 49.* *Mictum fungorum* proferunt *A. N. C. Dec. 1. an. 6. 7. obſ. 81.* de *fungo vaginæ uteri* vid. TULPIUS *Lib. 3. cap. 33. 34.* de *Fungo ſcirrhoſo auris* vid. HILDANUS *Cent. 3. obſ. 1.* (ſed hæc de fungoſis concrementis incidenter etiam allegare placuit:) ita aliquando reperitur palati *hiatus* & *lacuna*: nonnunquam inveniuntur miræ exulcerationes aſperæ arteriæ, qualem MARCELL. DONAT. *Lib. 3. c. 1.* refert: ut & *carunculæ*, *polypi*, *calli* aliaque præternaturalia concrementa, quæ reſpirationem ac vocem ſufflaminant: interdum homines redduntur aut plenarie *aphoni* aut *ſemivocales* a nervi recurrentis a *Galeno* dicti, qui vocalis etiam nominatur, guttur perreptantis ad laryngem devenientis, *qualicunque læſione* ſ. contuſione, ſ. refrigeratione, ſ. inciſione, ſ. relaxatione & paralyſi vid. COLUMBUS *anat. Lib. 8. c. 2.* & *Lib. 14.* GALENUS *Lib. 5. de uſu partium c. 6.* AMATUS LUSITANUS *Cent. 2. cur. 70.* AVICENNA *t. 3. fen. 4. tr. 2. c. 10.* & *X. 3. tr. 2. c. 1.* inde *raucedines incurabiles* oriuntur. vid. DIEMERBROECK *obſ. & curat. med. 9.* BORELLUS *Cent. 4. obſ. 27. 29.* RIEDLINUS *Lin. Med. An. 5. Majo obſ. 27. p. 524.* *A. N. C. Dec. 2. an. 8. obſ. 14.* talem *abſconditam raucedinem ab hauſtu frigidæ cereviſiæ* recenſet WIEL *Cent. 1. obſ. 27.* Similes affectus occulti & cauſæ tales in *œſophago* obſervantur, inde œſophagi

phagi *anguſtia a glandulis tumefactis* RUYSCH *Adverſ. decad. I. adverſ. 10.* *œſophagi paralyſis* enarratur a WIEL *Cent. 2. obſ. 27.* *de œſophagi induratione vid. A. N. C. Dec. I. an. 4. 5. obſ. 67.* MARCELLUS DONATUS *Lib. 3. c. 8.* de œſophago *cartilaginoſo* vid. *A. N. C. Dec. I. an. 3. obſ. 170.* de œſophago *obſtructo* vid. RIVERIUS *Cent. 3. obſ. 71.* HILDANUS *Cent. 6. obſ. 34.* de *callo* œſophagi BENIVENIUS *c. 36.* ut aliorum occultorum morborum & ſimilium cauſarum non reminiſcamur! interim placuit tantum ſpecimen quoddam ſuccinctum ſubminiſtrare, quo demonſtremus quam immenſus ſit numerus talium affectuum atque cauſarum, de quibus præſens noſtrum thema diſſerit: imo placuit inſuper ex innumeris teſtimoniis obſervationum valde *compendioſum* tantum ſelectum annotare, cum campus talia fuſius tractandi ampliſſimus & diffuſiſſimus exiſtat: attamen laudabili ſtudio IOH. MAURITIUS HOFFMANNUS *in diſquiſitione corporis humani anatomico-Pathologica* pro diverſitate partium corporis tales morbos & cauſas explicavit.

§. X.

Sicut modo in *principe* ac *ſuprema* corporis regione & parte *ſpeciminis* loco multiplices morbos & cauſas morboſas latitantes tradidimus, ita omnium *reliquarum* corporis partium *ſimiles* morbi & cauſæ recenſeri poſſunt: aſt quoniam noſtrum inſtitutum fuit *ſuccincta* annotatione morbos occultos indicare; ita nemo a nobis juxta rationem *officii* & *propoſiti* præſentis diffuſam *hiſtoricam*, *ætiologicam* & practicam deductionem deſiderare poterit: interim adhuc ſignificamus, quod in media & infima cavitate corporis ſimiles morbi & cauſæ occurrere queant: ita

enim

enim conſtant obſervationes variarum deformationum cordis hujusque auricularum, cordis inverſi, uno thalamo præditi, oſſiculis & calculis, callis, cartilaginoſis, fungoſis &c. concrementis inſtructi, cordis ulceris, nimia pinguedine obtecti & aggravati, nunc prægrandis, alibi valde gracilis, perverſæ ac deformis ſtructuræ vaſorum ſanguiferorum ad cor pertinentium: Et quæ non abſconditæ calamitates *pulmones* affligere ſolent! quam ſæpe *concretiones pulmonum* cum *pleura* & *diaphragmate* occultos tales morbos cauſan ur, quæ non varia ſpecimina inſolitarum & abſconditarum afflictionum *ventriculum*, *meſenterium*, *Pancreas* &c. &c. corripere ſolent: quam diverſa intricata ſpecimina *Tumorum* abdominis aliorumque locorum & membrorum corporis occurrunt! quæ non abſconditæ concretiones *fungoſæ*, *tophaceæ*, *oſſeſcentes* &c. in *juncturis*, *ligamentis*, *tendinibus*, *vaſis ſanguiferis*, aliisque *canalibus* oriuntur! quam abſconditum interdum eſt ſchema *Dolorum*, ut eapropter iterum varii homines faſcinationes accuſare ſoleant, præc. ſi nonnulli tales dolores in apertos abſceſſus mutantur, e quibus inſolita materia, velut *capilli*, *calculi*, *vermes* &c. educuntur, quales intricatos abſceſſus SEVERINUS *in tr. de recondita abſceſſuum natura* illuſtravit & explicavit: huc referimus *implicatos* affectus valde *dolorificos*, *rheumatico-arthriticos* in hominibus *obſtinatis*, & *moroſis pertinacibus* obvios, qui aliquando in *contracturam*, *ariduram*, *paralyſin*, *ſpinam ventoſam* aliosque intricatos affectus convertuntur; vnde atrophia, tabes, hect ca, maraſmus originem trahunt, quales affectus iterum utpote occulti & abſtruſi incantamentis

E *perpe-*

*perperam* adſcribuntur: Et quam frequenter ſin ejusmodi affectibus a medicis, ne nihil dixiſſe videantur, *debile genus nervoſum*, utpote grande aſylum accuſari ſolet! ut de fallaci tali judicio illud valeat aſſertum, quod GREGOR. HORSTIVS *in Epiſt. ad* ECKHOLDVM profert: *de occultis & latentibus morborum cauſis, quod hoc vel illud individuum attinet, anceps ſæpe eſt judicium*: Ex hactenus dictis vero ad minimum in facto pateſcit, quod *omnes* corporis humani partes occultis morbis ſubeundis obnoxiæ ſint, ſive *fluidæ* ſive *ſolidæ*, ſive tubuloſæ ſ. conſiſtentes, ſive denſæ, ſive teneræ, ſive mobiles ſ. immobiles & quæcunque aliæ exiſtunt differentiæ: Et quid de *Spirituum Morbis* dicamus! non entium quidem nulla ſunt prædicata! aſt oculatiſſimi etiam ſpirituum viſitatores & ſpectatores errant in occultis: quare circa fabulas tales ac gerras haud moram nectere cogitamus: paucis adhuc annotamus quod morborum *occultorum* immenſa congeries commemorata occurrat in plurimis *recentioris* ævi obſervatoribus, adeo ut tales caſus *inſoliti* & admirandi ſatis ſæpe pro themate & objecto obſervationum colligendarum reputentur, iuxta illud je verkehrter, je gelehrter & vice verſa: & ita etiam ſpiſſum ac diffuſum opus *Anatomiæ Practicæ* BONETI quoad plurimam partem occultos tales perhibebit morbos, ut in comparatione ad reliquam ſcientiam & evidentiam Medicam cum Philoſopho illo exclamare debeamus o quantum eſt, quod neſcimus! interim de occultis, occulta ſæpe & obſcura in foro Medico circumvolant judicia. Paucis adhuc mentionem facimus morborum ex *Faſcino* aut *incantamentis*, qui quoad *ſigna*, *modum fiendi* & *effectus* magnam obſcuritatem complectun-

ctuntur, quare non raro alii morbi intricati, complicati, confuſi, corrupti &c. faſcino adſcribuntur; interea etiam morbi ex faſcinatione nati utique valde occulti deprehenduntur, quamvis illi, qui omnimode vim incantamentorum *abnegare* contendunt, mirifice ſe torqueant, ut aliqualem *perſpicuam naturalem* cauſam proferre queant, quæ ætiologica tamen occupatio, magis obſcura, occulta, abſona & ridicula communiter exiſtit: interea vero *tales* morbi prudenter diſcernendi ſunt, ab illis, qui in corrupta & inquieta phantaſia fundati, ſed perinde *æque intricati* & abſconditi ſunt, quales affectus peculiarem requirerent explicationem, ſed ſuffecerit illorum breviſſimam memoriam injeciſſe.

§. XI.

Poſteaquam brevi annotatione varios morbos occultos, quoad *genera* & *ſpecies*, nec non quoad diverſas corporis humani *regiones* & *partes* indicavimus, ita eadem *ſuccincta* manuductione jam de *ſignis* & *cauſis* talium morborum agere placet: in *præcedenti* diſquiſitione *ſparſim utraque* tractatio obſervata fuit, quare *pauca* adhuc addenda erunt. *Signa* quod concernit, tunc illa ab iisdem authoribus proferuntur, quorum ſuperius a nobis mentio facta fuit; & quamvis eadem utplurimum e *contagioſorum*, epidemiorum, venenatorum morborum &c. claſſe derivent, tamen juxta noſtram explicationem *innumeri alii* affectus, qui hujus genii haud ſunt, conſiderationem & conciliationem merentur: hæc *abſtruſa* ſunt reſpectu ægri & deinde reſpectu *medici*; ægri ipſi interdum exclamant, ſie könnten aus ihrer Kranckheit nicht klug werden:

 nam

nam quandoque nec *perfecte* ægrotant, nec *regulariter* ſani ſunt; ut plurimum varia *intricata* afflictionum ſchemata ſentiunt, nunc *frigent*, nunc *æſtuant*, nunc *ſubito debiles* exiſtunt, modo *paulo firmiores* & *robuſtiores* ſunt; nunc pulſus *ſano* ſimilis, nunc *variabilis* quoad diverſas qualitates, apparet, nunc ſanguis *inſolito* & *raro* modo ad *interiora* revehitur, nunc in *externam* regionem inopinato effunditur, nunc *exceſſus*, alibi *defectus* motuum combinantur, nunc varia *perverſa* ſchemata *deliriorum*, *ſpaſmorum*, *convulſionum* & *febrilium* motuum concurrunt: nunc *mirabiles* ſenſuum *in* & *externorum* mutationes; aliquando *intricatæ* alterationes *pulſus cordis*, *progreſſus humorum*, toni & roboris partium, caloris naturalis, &c. occurrunt; interdum diverſi motus, in *extremos* ac *oppoſitos* gradus abeuntes, oriuntur, nunc *ſpaſtici*, alibi *paralytici*, nunc *convulſivi motus*, nunc *animi deliquia* irruunt; mox *anomala excretionum* molimina, alibi inſolitæ illarum retentiones contingunt; interdum *inſolitæ vigiliæ*, nocturni pavores, turbulenta inſomnia, angores, metus, &c. quandoque *ſopores*, *torpores*, *atoniæ*, *anæſtiſiæ* &c. interveniunt; proinde pathemata talia non modo numero *multa*, ſed & mirifice *complicata*, perverſe *alternantia*, ſubito in *aliena* & *contraria* aliquando ſpecimina ſe invertentia corripiunt: quare in omnibus functionibus *mentalibus*, *animalibus*, *vitalibus* & *naturalibus* *inſolita ardua*, *vexata*, *ſuſpecta*, *implicata* & *æquivoca* ſigna ſe exſerunt, ut huc valeat quod SENERTUS *Pract. Lib. 6. Part. I. c. 8.* eloquitur: *deinde & hoc morbi occulti & maligni ſignum & quaſi character eſt, quod morbi & ſymptomata, quæ ſuperveniunt, ſunt magna, rara & in aliis morbis non obvia*:

v. g.

*v. g. ſi accidant animi deliquia frequentia, pulſus magna mutatio, virium proſtratio & ſimilia ſymptomata, quorum cauſæ in morbum manifeſtum, qui conjungitur, nullo modo referri poſſunt:* & hæc ſigna tam *generatim*, quam reſpectu *partium, locorum, functionum, individuorum* &c. valde ſunt perplexa & abſcondita; utplurimum vero talia ſigna ſunt eximie *ambigua*, quæ medicus a *variis* cauſis derivare poteſt, in omnibus tamen *dubius* exiſtit, *nullaque certitudine* & evidentia inſtructus. Quod vero *cauſas* attinet tunc easdem etiam in *præcedente* deductione ſignificavimus, quarum quædam ſunt *morales*, aliæ *materiales*, quædam in *humoribus* fluctuant, aliæ *ex humoribus* ſecedunt, nonnullæ in *ſolidis* partibus hærent, quædam in humorum *ſtagnatione*, aliæ in partium & canalium infarctu & obſtructione, aliquæ in ſpeciali humorum intemperie, quædam in partium corruptione, humorum extravaſatione, præternaturali concretione &c. conſiſtunt; huc diſponunt variæ cauſæ remotæ *antecedentes*, velut humorum ſpiſſitudo, plenitudo, acrimonia, viarum denſitas, anguſtia, teneritudo, mollities, debilitas, relaxatio, conſtrictio, *motuum* varia *vitioſa* ſchemata, nimii humorum *affluxus*, ſtrenuæ *congeſtiones*, *excretionum anomaliæ*, *animi* turbæ, perverſi *mores*, nimia & exacerbata *ſenſibilitas*, *connatæ* perverſæ ideæ, pravæ *adſuetudines* in actionibus & paſſionibus &c: hiſce remotis cauſis annumeramus *perverſas medicationes* morborum manifeſtorum, unde dein occulti provocantur; quo tandem referimus *incongruas* medelas *ſympatheticas*, quæ interdum *confuſiſſimas* maximeque præjudicioſas operationes edere ſolent: &c.

&c. quæ pauca ſufficiunt pro *fundamentali* manuductione circa *ſigna* & *cauſas* occultorum morborum.

§. XII.

Ultimum ſupereſt ut adhuc nonnulla monita circa *practicam* horum morborum directionem annectamus; ſed videtur mox huic conatui reſiſtere *Hippocratis* & *Celſi* effatum; ille præc. in *Lib. de arte ſ. 20. text. 4.* ait: quod *Medicus qui ſufficit ad cognoſcendum, etiam ſufficiat ad curandum*: aut quod ille *qui morbum recte cognoſcit, eundem etiam recte curare* poſſit: ſiquidem in occultorum morborum cognitione magna *inſufficientia* & multus *defectus* occurrit: aſt quoniam medicus ægrum ludicre *deſerere haud* debet, ita nonnullis *generalibus* conſiliis & auxiliis ſuccurrere, ad minimum etiam illud obſervare debet, quod HIPPOCR. elocutus *Lib. de inſomniis* & *de affect. Medicus aut proſit, aut non noceat*: & licet in nonnullis morbis occultis medicus ſpectator & expectator eſſe debeat, tamen interdum ſalutari conſilio *privative* operari debet, quod poſitive efficere haud valet: quare PHIL. GUIBERTUS *in tr. de Medico officioſo*, nec non CARRARIUS *de officio Medici erga ægrum*, ut & BOHNIUS *de officio Medici duplici, cap. de Decoro Medici* ordinant, quo medici deſperatis, pertinacibus atque abſconditis morbis ſuo ſtudio officioſos ſe præbeant: nec deſunt præſcriptæ methodi talibus morbis medendi & ſubveniendi, ab illis propoſitæ, qui horum morborum mentionem fecerunt, quos *ſuperius* nominavimus, aſt plurimi cum *maligna* corporis infectione & *qualificata* intemperie communiter commercium habent, adeoque raro ad deſideratum ſalutarem ſcopum

per-

perveniunt: nos iterum brevitati ſtudentes indicamus, quod in *Cura* horum morborum providus & judicioſus medicus quædam *omittere*, aliqua viciſſim *committere* debeat: *abſtinere* itaque debet a præcipitata & immatura alicujus *cauſæ imaginatione* & præſumptione: ſiquidem in ejusmodi caſibus facilius aliquid *fingi*, quam pro *veroſimili*, aut *vero* demonſtrari poteſt: abſtinendum præterea eſt a qualibet *forti*, *impetuoſa* & *accelerata* evacuatione, proinde etiam a remediis & methodis *heroicis*, de quibus valet, quod in proverbio dici ſolet, audaces fortuna adjuvat, Vogel friß oder ſtirb; evitandi inſuper ſunt *multiplices auſus* practici & *varia experimenta*, *diſcrepante* effectu corpus afficientia: removeantur omnia ſubjecta medicamentoſa, *legitimum progreſſum* humorum turbantia, aliasque functiones ad œconomiam vitæ pertinentes offendentia, ut ſunt *potentiora adſtringentia*, communia *narcotica* &c. omittantur denique *tales* conatus practici, qui *nuda palliatione* ſuccurrere videntur: Sed quoniam *poſitiva* auxiliorum ordinatione in hiſce morbis haud *directe* & proxime ſubvenire poteſt artifex, *quamdiu* hi affectus occulti ſunt, ita placet etiam hoc loco *generalem* therapiam commendare, ut videlicet pro ratione & conditione morbi in quantum plus vel minus in *malignam* proſapiam inclinat *primæ viæ* a ſuſpectis *impuritatibus* convenienter & ſufficienter liberentur, quod negotium *extra* ſtatum malignitatis urgentis etiam mitioribus laxantibus peragendum erit, ita ut non modo *pharmaceutica* adminicula interdum ordinentur, ſed etiam *diætetica* talia auxilia ſubordinentur, quæ ſunt lenientia, oleoſa temperata, lacticinia, paſſulata, pru-

nata,

nata, caricæ pingues, decocta hordeacea &c. deinde providendum eſt ne *abundantia ſanguinis* in præjudicium ſanitatis & irritamentum ac *augmentum* mali occulti vergat, quare pro morbi genio, gradu & ſtatu *repetitæ* artificiales ſubtractiones *urgentis* ſuperflui ſanguinis proſunt: obſervet pariter attentus & peritus artifex an quarundam *ſalutarium ſpontanearum* Hæmorrhagiarum turbæ ad *geneſin* vel incrementum ejusmodi occulti morbi contribuerint; ſub qua afflictione *congrua*, circumſpecta, moderata & *opportuna* talium Hæmorrhagiarum reſtitutio & promotio multam opem promittet: dehinc Maſſa ſanguinis in *debita temperie* conſervetur, ut illius *conſiſtentia* ac *craſis* ſtatui *ſanitatis conformis* reddatur, ne videl. ſanguis *nimis craſſus* & viſcidus, aut *valde ſubtilis* & *orgaſticis* commotionibus nimium obnoxius, neve vel *generali* vel *ſpeciali* intemperie inquinatus ſit: ut & opera danda eſt, ut *legitimus* humorum *progreſſus* per *omnes* corporis regiones atque partes adjuvetur, promoveatur & conſervetur, ut omnes *reliquæ ſalutares ordinariæ* & *extraordinariæ* evacuationes in *congruum* ordinem convertantur, inque eodem conſerventur: quodſi etiam aliquid *maligni juſto* præſumatur metu, tunc talia ſubſidia ordinentur, quæ partim malignitati quadantenus *corrigendæ*, partim tempeſtive & convenienter *expellendæ* & removendæ quadrant: ſubinde aſſidua ratio habeatur *anomalorum motuum*, vel certas regiones & partes corporis nimis conſtringentium vel ſpaſmis, convulſionibus & pertinacibus congeſtionibus affligentium, vel *neceſſario* & convenienti *tono* deſerentium & *deſtituentium*: præterea opera impendenda

denda eſt, quo in talibus morbis occultis *vires congruæ præſto* ſint, neque deficiant & langueſcant, neque alio modo dilapidentur & proſternantur: aſt etiam proſpiciendum eſt, ne tales vires *abuſiva* & *irregulari* motuum applicatione cum magno vitæ præjudicio conſumantur: perite denique & judicioſe in hiſce affectibus *aquæ ſubterraneæ* adhibeantur, ne cæco *empiriæ* auſu indiſcriminatim ad hoc aſylum aliqui confugiant, quaſi in talium aquarum uſu ultima ſpes ac fiducia occulta hæreat: id quod etiam de cura cum *Lacte* & *ſero lactis* valet; quibus hodienum multi abutuntur, dum ad hoc aſylum ardente & præcipiti auſu confugiunt, quando in diſquiſitione talium morborum ad capo finis terræ pervenerunt: Plura hiſce conſiderationibus addere, nec tempus, nec locus, nec etiam neceſſitas & ſcopus noſter requirit: ſufſecerit juxta inſtitutum & promiſſum noſtrum huic themati ſatisfeciſſe: exercitata ingenia veſtigia noſtra legere poſſunt; quare claudimus rivos & DEO T. O. M. pro præſtito almo auxilio in intricato hoc themate explicando humillimas offerimus gratias, inſuperque precamur, ut omnibus tam manifeſtis, quam latitantibus humanis imbecillitatibus & afflictionibus ipſe occulta ſua gratia & auxilio ſubveniat, eoque ipſo ſalutari effectu occultum auxilium cœleſte manifeſtet, quo gloriam illius perenni ardore animi concelebremus, id quod noſtrarum actionum verus & ingenuus ſemper eſſe debet.

# FINIS.

*NOBILISSIMO DOMINO*

# CANDIDATO,

*S. P. D.*

# PRÆSES.

CHrysologus *Serm. 20.* ſcribit: *Gubernatoris peritiam non probat temperies ſerena, ſed procelloſa tempeſtas: aura blandiente navim regit ultimus nauta, in confuſione ventorum primi quæritur ars magiſtri:* hoc effatum commode ad caſus medicos applicari poteſt, quorum quidam ſatis leves, plani, ſimplices & ſereni, alii vero perquam procelloſi, anfractuoſi, ſpinoſi & confuſi videntur, in illis agnoſcendis & dirigendis artifex debilioris judicii ſatisfacit, in hiſce ſæpe acutum judicium multum difficultatis & abſconditæ qualitatis reperit: huc quadrat effatum AMBROSII *Lib. I. Hexaem. cap. 8. Infirmitas corporis ſobrietas eſt animi* quod etiam tali interpretatione, ſenſu & reſpectu accipi poteſt, infirmitatem videlicet corporis majorem & implicatiorem, requirere etiam animum magis ſobrium, quo talium infirmitatum formas & cauſas curatius indagare & luculentius explicare queat: haud enim judicii exacti & ingenui documentum eſt, ſi in arduis talibus caſibus phantaſia luſu ſuo fabuloſo & poetico negotio-

gotioſa eſt, variaque fingit ac pro oraculo declamat, quæ fungum pro cerebro proferunt, ut ſatis ſæpe cruda talia commenta & phantaſmata ſobriis mentibus primo intuitu manifeſta & ſuſpecta ſint: quorſum quadrat quod B. LUTHERUS in der Kirchen-Poſtill *Feſto Barbaræ* duriori ſtylo ac eloquio profitetur. Die Legende von St. Barbara wollen wir fahren laſſen, dann kaum eine Lauſigere in den gantzen Legenten-Buch zu finden, als eben dieſe: es iſt alles erſtuncken und erlogen- - - - es iſt alles mehr poetiſch und einer Fabel ähnlich: idem ſentiendum eſt de varia ſcabioſa & pediculoſa nonnullorum phænomenorum, experimentorum, effectuum & præc. affectuum morboſorum intricatorum explicatione: quæ magis veritatem obſcuram reddit, inſuperque efficit, ut varia pro occultis declarentur; quæ tamen, ingenuis neque corruptis animis ſub attenta ſcrutatione clara & perſpicua evadunt: unde mundus regitur opinionibus & curioſitatibus inutilibus: B. DANNHAVERUS in *Lacte Catechet. Part. IV. p. 169.* dicit: Unſere Bücher ſtincken - was aber fremde Götter ſchreiben, das ſind lauter Evangelia, dadurch junge, zarte, fürwitzige Gemüther die noch keine Discretion bey ſich haben, leichtlich mögen verführet und angeſtecket werden: & quod B. FRANCKIUS de defectibus in Pædagogia Academica ſtudii Theologici dolet in *Lectionibus Paræneticis Part. IV. p. 33.* quando edocet & indicat: es iſt auch mir und andern ſo gut nicht worden, daß wir, wann wir auf die Univerſität kommen, darnach von Zeit zu Zeit weiter eine Inſtruction bekommen hätten, wie wir unſre Studia anfangen und führen ſolten: Es war das zu der Zeit eine unerhörte Sache: Insgemein wann man iemand um Rath fragte, hieß es, der Herr beſuche meine

 Colle-

Collegia und das war alles was einen geſaget würde: idem ſæpe in aliorum Studiorum campo & caſtro quiritare oportet: hinc illæ quærelæ, quod tot obſcuritates multorum mentes obnubilaverint, ut loco rationum & demonſtrationum luculentarum, occulta inſomnia ingeniis velut phaſmata, chaſmata & ſpectra obverſentur, exinde ſinceris ſcientiarum & artium arbitris facile illuceſcit, quomodo ſimplex & perſpicua veritas ſæpe obſcuris & imaginariis conceptibus & torturis contaminata ſit, unde evenit, ut multi qui magis illuminati ac diſtinctis conceptibus præditi ſibi videntur, cœci exiſtant & in occultis titubent: POLYDORVS VIRGILIVS *Lib. 2. de rer. inventione c. 11.* ait: *Chinenſes duos habere oculos, Europæos unum; quot hominum eſt reliquorum cæcutire*: Equidem ſatis convictus agnoſco, quod multi etiam Europæi, ſub ſpecioſa ſcientiæ & experientiæ gloria & affectata evidentia latitent & cæcutiant: quo plus curioſitatis eo plus obſcuritatis, *ſi cœci eſſetis, non eſſetis in vitio Ioh. 9, v. 40.* aſt cœcus cœcum ducit, utrique vero in tenebris ambulantes in puteum erroris & fallaciarum incidunt: *Veritas eſt amica ſimplicitati cap. Veritatis 14. X. de jur. jur.* nec indiget microſcopiis, quibuscum phantaſia pactum inivit; quo quid eſt occultius, eo non raro curioſius, ſed ſæpe etiam ſtultius! Occulta judicioſe ſunt tractanda: nec deſunt qui in occultis phænomenis plus quam par eſt dæmones & abſtractos vires accuſant iterumque in alio peccant extremo, proinde ex ſuperſtitione & credulitate ſæpe vano Zelo contra incantamenta pugnant, quibus otioſis & ſuperſtitioſis exorciſtis illud arcanum commendandum eſt, quod profert B. LVTHERVS *in Explic. X. Præcept vid. Opp. Lipſ. edit. Tom. IV. p. 19.* b. Nimm ein gut

Eichen

Eichen Creutz und heilige ihnen mit guten Schlägen den Rücken, ſo wirſt du ſehen, wie du mit dieſen Finger GOttes wirſt Teuffel austreiben. Sed ſatis de occultis! *Tu Nobiliſſime Dn. Candidate* quamvis de *occultis morbis* publico Inaugurali ſpecimine diſſerere conſtitueris; tamen in occultis hactenus inter nos haud verſatus es, ſed pro reliqua ſerena indole ſatis conſpicuus fuiſti: de vento dicit Salvator *Ioh. III. v. 8. Ventus quovis flat, ejusque ſonitum tu audis, ſed unde veniat aut quo abeat, neſcis* inde patet quod in multis ſcientiis naturalibus docta valeat ignorantia & multa occurſent occulta: o quantum eſt, quod neſcimus! Tu illis in naturalibus ſcientiis accenſendus es, de quibus valet illud Apoſtolicum *Epheſ. IV. 14. ne ſimus amplius pueri, qui omni doctrinæ vento fluctuemus ac circumferamur, hominum verſutia, qua nos malitioſe ad fallendum adgrediuntur:* ab eo enim tempore quo Academiæ noſtræ innotuiſti, dona & lucem ingenui tui ingenii non ſub modio poſuiſti, ſed in addiſcendis egregiis ſcientiis & artibus ſatis clarum Te præbuiſti, tenebrasque effugiſti: caliginem mentis in agnoſcendis doctrinis ſedulo evitaſti, nec in verba magiſtri juraſti, nec a baculo ad angulum argumentari didiciſti, nec authoritatis glaucomate te excœcari permiſiſti, ſed negotia tua in luce tractaſti: per aliquot annos nobis exhibuiſti hujus elogii teſtimonia, ſiquidem ſedula ſtudii Philoſophici & medici tractatione, variisque egregiis exercitationibus academicis inter nos comparate inclaruiſti, indeque profectus in ſcientia & capacitatem in arte medica exercenda laudabiles aſſecutus es, ut haud in occultis latitare, ſed omnibus in utroque ſtudio clarum ac idoneum Te præbere poſſis: ita enim ſub di-

 vina

vina directione non modo occultos morbos dijudicare, ſed reliquis etiam conſilium & auxilium ſecurum & ſalubre ferre didiciſti: hanc egregiam capacitatem ornat inſuper modeſta mentis Tuæ qualitas: Quod reliquum eſt de honoribus Doctoralibus, utique promeritis, quos aſſequeris, animitus gratulor, rogoque ut divina Clementia Te conſtanter ut Filium lucis & hoſtem tenebrarum conſervet, animum tuum in lucida veritate conſervet & confirmet, & ut ipſe tenebras opinionum diſcutere & expellere adjuves animum ac vires largiatur: Cœterum conſtanti robore mentis & corporis Te inſtruat, efficiatque ut omnia ad pia vota ſaluberrimis progreſſibus Tibi eveniant, neve multi in Praxi Tibi morbi occulti accidant, ſed quo ſub reliquo laborum ſucceſſu Tu magis magisque inclareſcas, perpetuaque cœleſti benedictione fruaris. Vale. Dab. Halæ Magdeb. VI. Nonar. Octobr. A. O. R. cIↄ Iↄcc xxxii.